

Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun Basılı Tiyatro Eserlerindeki Muhteva ve Günümüz İnsanına Mesajları

Müzeyyen BUTTANRI*

ÖZ

“Mademki insanı anlatıyoruz, onun mutluluğu için yazacağız” diyen Sepetçioğlu'nun tiyatroları sevgi saygı üzerinedir. Yazarın basılı tiyatro eserlerinin sayısı altıdır. *Yunus Emre* adlı eserinde bir tasavvuf şairi olan Derviş Yunus'un bilinen menkıbelerden de hareketle manevî dünyası tanıtılır. *Çardaklı Bakıcı*'da kendisini evliya gibi gösterip insanları soyan bir kadının yaptığı oyunlar ele alınır. *Köprü*'de İslâmî-Türk kültürüyle yetişen Elif adlı bir müderris kızının en güçsüz anında maziden medet umarak hayatın zorluklarına tahammül gücü bulması konu edilmiştir. *Son Bloklar*, insan sevgisi ve sorumluluk bilinciyle dolu bir inşaat mühendisine, oynanan oyunlar, *Büyük Otmarlar*'da halkın inanma ihtiyacını kendi çıkarları için kullanan kurnaz kişilerin iktidar tutkusu uğruna işledikleri cinayetler, yaptıkları zulümler, *Her Bizans'a Bir Fatih*'te de İstanbul'un fethi ele alınmıştır. M. N. Sepetçioğlu, tiyatro eserlerinde, insana sevgi ve saygıyı yitiren, onları hiçe sayarak insanlık değerlerine yabancılaşmaya başlayan kişi, sistem ve yöneticilerin başarısız olacağı mesajını verir.

Anahtar Kelimeler: Tiyatro, Mustafa Necati Sepetçioğlu, *Çardaklı Bakıcı*, *Son Bloklar*, *Büyük Otmarlar*.

ABSTRACT

The Content of Mustafa Necati Sepetçioğlu's Published Plays and His Message to the Present People

Sepetçioğlu, who says “as long as we express human beings, we will write for his happiness” has written plays on love and respect. The number of his published plays is six. In *Yunus Emre* the inner world of Derviş Yunus is introduced. In *Çardaklı Bakıcı*, he writes that a woman who disguises herself as a prophetess and robs people off. *Köprü* tells the power of overcoming with the difficulties of the life of a girl, named Elif, the daughter of a theologian. Elif relieves herself of the difficulties

* Doç. Dr., Osmangazi Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Böl./Eskişehir, e-posta: mbuttan@ogu .edu.tr

thinking of her past experiences. *Son Bloklar* tells the intrigues played on an engineer, who is full of human love and has the feeling of responsibility. In *Büyük Otmarlar*, the murders committed by the wicked people for power are told. *Her Bizansa Bir Fatih* tells the conquest of İstanbul, Sepetçioğlu deals with the people, administrators and institutions losing their love and respect for human beings and consequently becoming alien. in this way, he puts forward the idea that such people and such institutions will never be successful.

Key Words: Theater, Mustafa Necati Sepetçioğlu, *Çardaklı Bakıcı*, *Son Bloklar*, *Büyük Otmarlar*.

C umhuriyet döneminde tarihî tip yaratmada önemli bir yazar olan Mustafa Sepetçioğlu'nun (*Türk Edebiyatı Tarihi* 2006, 457) tiyatro eserlerinin sayısı tespitlerimize göre on ikidir. Bunların yalnızca altısı basılmış olup diğerleri basılmamıştır. Sepetçioğlu'nun basılı tiyatro eserleri: *Çardaklı Bakıcı* (1967, MEB ödülü), *Köprü* (1967, Ankara Türk Kadınları Derneği Tiyatro Yarışması birincilik ödülü), *Her Bizans'a Bir Fatih* (1972), *Yunus Emre* (2000), *Son Bloklar* (1969), *Büyük Otmarlar* (1970) (1968 Avrupa Üniversitelerarası Tiyatro Festivali birincilik ödülü; İ.Ü.T.B. Gençlik Tiyatrosu 1968; İstanbul Şehir Tiyatrosu 1969'da oynanmıştır) (1970, s. 139), olup sayısı altıdır. {*Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, 2003, 873} Ancak değişik kaynaklarda zikredilen basılmamış altı eseri daha vardır. Bunlar: *Trampacılar* (1970) (İstanbul Şehir Tiyatrosu 1968'de oynamış) *Umut Çeşmesi* (çocuk oyunu, 1968 MEB yarışması birincilik ödülü; İstanbul Şehir Tiyatrosu-1967'de oynamış) (1970, s. 139), yine bir ansiklopedide adları zikredilen *Mehveş Hanım* (1984), *Abdülkadir Meragi* (1986), *Çölde Bir İbrahim* (1970), *Ak Sinekler Sürüsü dür* (1971). (*Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi* 2003, 873) "Gençlerimize millî ruhu ve millî değerleri besleyen eserler vererek onların okumalarını sağlamalıyız. Böylece de millî ruhun kuvvetini ve sürekliliğini muhafaza etmiş olacağız" diyen Sepetçioğlu'nun incelediğimiz altı oyununda yazarın ele aldığı konular ve mesajları, bu çalışmanın konusudur.

Yunus Emre

Bir tasavvuf şairi olan derviş Yunus'un ele alındığı eserde yazar, Yunus'un bilinen menkıbelerden hareket ederek onun manevi dünyasını bize tanıtır. Tanrı'ya kendini yarattığı için minnet duyan Yunus, severek ve Tanrı'nın yarattığı her varlığı sayarak yaşayacak bu borcu ödeyecektir. Hayata mutlu, severek, gülümseyerek bakan Yunus, kendisi için yaratılmış olduğuna inandığı çevreye hayrandır. Ermiş olduğunu ancak dervişlerle yaptığı bir yolculukta anlar. Moğol istilası ile zor anlar yaşamanın ötesinde Anadolu'da bir de kıtlık vardır. Yunus'u köylüleri Hacı Bektaşî Veli'den buğday istemesi için seçmişlerdir. Yolda kendisini karşılayan Molla Kasım, zor durumda olduğunu, Hacı

Bektaşî Veli'ye köy adına kendisinin gönderilmesini ister. Köylünün Hacı Bektaşî Veli'nin kapısının sadece Yunus'a açılabileceğini söylemesi üzerine Yunus bu görevi kabul eder. Molla Kasım, Yunus'un bu görevi kabulü üzerine Yunus hakkında atıp tutmaya başlar. Onun kötü bir insan olduğunu onun şiirlerinde örnekler okuyarak ve istediği gibi yorumlayarak açıklamaya çalışır. Köylünün içine şüphe tohumları atan Molla Kasım, Yunus hakkında karar vermesi için kadıya götürmeyi teklif eder. Köylünün şaşkınlığından yararlanarak Yunus'un kulağına Hacı Bektaşî Veli'ye kendisinin gitmesine izin verilirse onu kurtaracağını söyler. Yunus, ona kim olduğunu sorar. Yunus'a aslında kendisini tanıdığını söyleyen Molla Kasım, arkasına dönüp bakmasını söyler. Arkasına bakan Yunus'un aynada gördüğü kendi yüzüdür. "Bu benim, benim benliğim diyen" diyen Yunus, Molla Kasım'ın aslında içinde yaşayan beni olduğunu fark eder.

Yolda giderken Hacı Bektaşî Veli'ye misafirlîğe boş gidilmez diye alıç toplar. Hacı Bektaşî Veli ona buğday değil, himmet vermeyi teklif eder. Bütün ısrarlara rağmen köylü için geldiğini söyleyerek buğdayı ister. Tekkenin dışında bekleyen deve kervanlarında yüklü buğday ile köyüne gönderilen Yunus'un önüne yine Molla Kasım çıkar. Yunus tekkede kalmadığına pişmanlık duyduğunu ona söyler. Molla Kasım da buğdayları köylüye götüreceğini söyleyerek Yunus'tan kervanı teslim alır. Ancak Yunus ayrılır ayrılmaz Kervancı başı ile kâr payında anlaşarak buğdayları bir bezirgan gibi satmaya başlar. Yunus tekkeye gider ama Hacı Bektaşî Veli "Bizim Yunus" demediği için içeri almazlar. Yunus kapının eşiğine yatarak Hacı Bektaşî Veli'nin onu affetmesini bekler.

Sepetçioğlu, günümüz insanına mesajlarını Yunus'un ağzından verir:

Bir tarafta azığını bir başkası ile paylaşmaya can atan bir derviş, diğer tarafta halka eziyet işkence ile nesi varsa gasp eden, onların feryatlarını duymayan insanlığını unutmuş Moğol'un vergi memurlarını karşılaştıran Yunus, gözlerini paraya pula diken, onların varlığı ve yokluğu karşısında seven ya da üzölen insanlara, zenginliğin insanoğlunun başına dert olduğunu söyler. Moğol yurdu sarmıştır. Acımasız ve güçlüdür. Vurup, kırmakta, halkın elinde olmayanı da istemektedir ama "Halin nicedir?" diye sormamaktadır. Ayaklar altında ezilenler feryat etmekte "Bugün bana ise yarın sana" diye diğer insanları yardıma çağırılmaktadır. Yunus, insanların imdat sesine kulak vermemizi ister. Beylerin hırsını, tamahını yerer.

Yunus hayat yolunu da şöyle anlatır:

"Yaradılıştan gelirim, yaradılışa giderim. Yolum bir ince uzun, zahmetlice yoldur. Dar yollardan yürürüm. Durağım dost gönülleridir" (s. 11).

Görevden kaçmamak gerektiğine işaret eden Yunus, köylüsünün kendini çağırıldığında da "Bize bir görev düşmüş anlaşılan, kaçmak olmaz... dedik.

Çağrılan yere gidilir, çağrılmayan yere gitmek arsızlık olur... diye öğrendik hep" (s. 12) der.

Ona göre insan kendini başkalarından da en aşağıda görmeli, gurura kapılmamalıdır. Karşılaştığı dervişlerin önüne geçen onlara yol göstermeye çalışan Yunus, bulunduğu konumdan utanır ve "Ben bir kendini bilmezim... ben bir kendini bilmez iken kalkmış size yol gösteriyorum... şu işe bak... Kendini tanımaktan aciz bir kişi... dervişlere yol gösterir oluyor... ne dünya bre, ne biçim dünya bu?" der. Hâlbuki o dervişlikte diğer arkadaşlarından daha ileridedir.

Yalnızlık üstüne Yunus, "Yalnızlık yoktur. Yüreğin varsa yalnız değilsin. Gönlün varsa., seni yalnız bırakmaz... hele akim? Aklın varsa zaten başına dert olur, istesen de yalnız kalamazsın" (s. 15) der.

Sıcakta yürüyen ve bir ağaç gölgesi göremeyen Yunus, "Neden ağaç sevmez olmuş benim insanım? Bir ağaç bir dünyadır; yaprak, insan ömrüne eş bir güzelliştir, ya çiçek?" diyerek insanımızın ağacı sevmesini ister. Salkım söğüdü de şöyle anlamlandırır: "Hep yere bakar, bilir misiniz? Göğe uzamak istemez sanki. Ben bu dünyanın malıyım demek istercesine insanı arar" (s. 16-17).

Köylülerinin kendisini çoktandır beklediğini duyan Yunus, insanları bekletmenin çok kötü olduğunu söyleyerek "Gecikmekten ne kadar çok korkarım... insanları bekletmek, onlara işkence etmek değil de nedir?" der (s. 22).

Her şeyi kendisine isteyen, çevresindekileri düşünmeyen insanlara Yunus, "Allah'a kendim için değil de başkaları için el açmayı severim, daha güzel oluyor" der (s. 17).

Birisinden bir şey istemenin çok kötü olduğunu söyleyen Yunus, kendisine köylünün verdiği görevi isteyen Kasım'a, "İstemek, bazen çok pahalıdır, dünyanın en zor işidir. İstemesini bilmiyorsan tutsaklık başlar o anda, köle olursun. İstemesini bilersen de arsız derler sana, doymak bilmez derler. İstememeği öğrendim ben. Nasıl olsa veren de yok. Bu dünya alanların dünyası Kasım, verenler ızdırıp içindedir" (s. 24).

Günümüz insanları da eleştirilir: "İnsan insanı anlamak için değil, anlamak için harcıyor bütün gücünü, hâlbuki insan, insanı anlamak için elinden geleni esirgememeli" (s. 25).

Ona göre caminin anlamı şudur: "İçerisi de dışı gibi güzel olmalı caminin. Cami mutluluktur., seyrederken yüreğin ferahlar, içine girince gönlün dinlenir. Huzur, kubbelerin direğidir. Pencereerde her iki dünyanın aralandığını hissedersin... " (s. 25).

Hacı Bektaşî Veli dergâhına işaretle köylü bir ihtiyar, "Dergâh varlık evidir, yokluk evine dönerse bizim gönüllerimizdir... (s. 26) der. Aynı ihtiyar, "bizden birisin" dediği Yunus'u şöyle tanıtır: "Dilimizce konuşursun, gön-

lümüzdekini söylersin; hüznümüzü hüznün, kederimizi kederin bilmişsin. Doğrusun, sözüne güvenilir kişisin, gurbetteyken bile aramızda oldun hep” (s. 26).

Halkın seçtiği kişinin vasfını Yunus, “Seçilen kişi seçenlere lâıyk olmalı., millet, seçtiğini bilmeli.”(s. 29) diye tanıtır. İnsana saygısı olmayanın, yaratana da saygısı yoktur, (s. 31) Öğünürsem saygısızlık etmiş olurum. Günahımı herkes bilsin diye ortalığa dökersem insanları hiçe saymış olurum, (s.31) Dünyadaki bütün yaratıklar insan için yaratılmıştır. Bunu anlamamız gerekir, (s. 33) İnsan ilerlemek için yaratılmıştır. O bir varlık., bir tekrar yok onda, olamaz, olmamalı. Tıpkı tabiat gibi tekrarlanırken yenilenmek, yenilenirken yaradılışına dönmek, yaradılıştan dönerken değişmek, (s. 34). Tabiat bir okuldur, (s. 34) Hayat, varla yok arasında bir bıçak sırtı gibidir. Düşünmeyi yücelten Yunus, “Korkular bizim gerçek ölümlerimizdir. Tutsaklıklarımızda., köleliklerimizdir; korkular, ömrümüzün zindanlarıdır.. Ancak düşünen insan korkmaz., bir tek o hürdür çünkü.” der (s. 37).

Bir söz ağızdan bir kez çıkar. Zaman gibi... Söz, beş duyunun süzgecinden geçmezse, aklın, mantığın terazisinde tartılmazsa inandırıcı olmaz.

İnsanların zaafalarına da değinen yazar, biraz pohpohlandı mı, sen büyüksün, sen ağasın, sen paşasın denildi mi, alkışlandı mı dayanamazlar (s. 64).

Yazar, yurdun, milletin değerini çok iyi bilmemizi, onu felakete sürüklemeyen tedbirlerimizi almamızı, bugünü yarın için kazanmamız gerektiğini söyler. “Moğol alayı bundan böyle şehrimizde kalacaktır. Alayın üç fili vardır. Her biri bir gün bir eve misafir edilecektir. Onları misafir etmekten kaçınan her kim olursa hapsedilecek, mallarına el konulacaktır.” diyen tellalın sesini duyan insanlar buna bir çare aramaya koyulurlar. Alay beyine gidip yoksulluklarını anlatmak isterler. Yunus, “Yurt bizim yurdumuz Moğol’un değil ki değerini bilebilsin. Millet bizim milletimiz Moğol’un değil ki acısını anlasın. Güç onda, dayamış kılıcını boynumuza... yoksulluğunu ne bilir sana hükmeden” der. Direnmek isteyenlere de “Güçten düşmüşsünüz bir kere, Moğol’a yenilmişsiniz.. Önceden düşünecektiniz, güçlüyken, bir kazanıp iki yerken... düşünmek gerekti. Yarınları bugün için satmak değil, bugünü yarın için kazanmak şarttır. Şimdi direnmişsin ne işe yarar?” der (s. 68).

“İşgal edenlerin korkusu, işgal edilenlerden daha büyük olur, zalimlikleri bu yüzdendir.” diyen Yunus, bir su değirmeni karşısında hayranlığını gizleyemez. Ondaki millet için dersler çıkarır: “İnsan kendi eliyle yaptığı araç kadar vefalı değil, dolabın iniltileri bana bir vefasızlığa ağlayış gibi geliyor. Su değil, bir terkedilmişlik akıyor her dönüşünde. Ya onu döndüren ırmağa ne demeli? Biri ötekenden habersiz, öteki berikinin acısını anlamıyor. Lakin ikisi de bir olmuş, el ele vermiş insanoğlunun aklına esir olmanın uysallığında suyu bahçelere akıtıyor. Bir olmak? Elele vermek? Ayı ayrı iken hiçbir işe

yaramazken güçlerini birleştirip bahçeleri yeşertmek varken; neden Moğol filleriyle gelmiş de Türkmen'in nefesini kesiyor öyleyse?" diye üzüntüsünü dile getirir (s. 71).

İnsanın uzun yaşamaya katlanamayacağını, uzun ömrün insanı bıktıracağını söyleyen Yunus, "Yeterli bir ömür; bıkmadan, usanmadan yaşayabiliyorsan bin yıla bedeldir. İnsan olduğumu bilerek yaşayayım yeter"(s. 72) der.

"Yoksulları mutlu etmek istiyorsan onlara zenginlerin ızdırabım anlat. Başkalarının ızdırabı bizim tesellimizdir." sözlerini Yunus doğru bulmaz.

Yunus Hacı Bektaşî Veli'ye gönderilmek üzere seçildiğinde:

"İnsanın insana güvenmesi ne güzel, insanın sevmesi, dost bilmesi... İnsanın seçilmiş olması güzel. Ya seçilen kişi olmak? Seçilenin seçenlere lââyık olması, ihanet etmemesi, seçilen kişinin seçenlerin günahını, sevabını yaşamak mecburiyetinde oluşu... Düşünebiliyor musunuz ne büyük yükür bu? Ben bu güçsüz omuzlarımla beni seçenlerin seçilmiş olarak yaşamayı düşünüyorum... uyuyamam; oturamam... durup dinlenemem... beni seçen kişi açsa yiyemem; beni seçen kadın çıplaksa giyinemem... ihtiyar bağışla beni (s. 27)" der.

Bu sözlerle Sepetçioğlu, halkın seçtiği kişiye yüklediği sorumluluğun vebalinin çok büyük olduğuna işaret eder.

Sepetçioğlu, Yunus'a kendisinin henüz ermediğini söyler. İçindeki ben, yani Molla Kasım, ona bir oyun oynamıştır. Onun, içindeki kötü insan olduğunu söyleyen Yunus, onu şu sözlerle de tanımlar:

"Bağlarımdan kurtulmuş, inandığım yoldan sapmış, inanmadığı yolların budalası. Gerçektir ve günümüzde de yaşamaktadır. 20. yüzyılda, 21. yüzyılda. Yüzyılların hepsinde de yaşaması... Susturulmaması, içimizde... Bizimle sonuna kadar" (s. 63). Yunus bu sözleriyle nefisle mücadelenin çok zor olduğunu söyler.

Sepetçioğlu, Yunus'un günümüz insanı tarafından yanlış yorumlandığına da işaret eder: "Ben söylerim, sadece söylerim. Aslında söylemeye gayret ederim. Siz anlamlar ararsınız; çoğunlukla benim söylemediğim şeyleri söyletirsiniz bana, benim düşünmek bile istemediğim şeyleri düşündürsünüz. Bir gün gelir, eleştirmen denilen acayip insanlar türer, yorumcu denilir... Bilemediğim kişiler söyler dururlar, söyler dururlar" (s. 34).

Çardaklı Bakıcı

Hüseyin Rahmi'nin romanlarından yararlanarak yazılan eserde yazar, özellikle kadınların cahilliğinden yararlanıp, kendisini evliya gibi gösteren ve onları soyan bir kadının halkı kandırmak uğruna yaptığı oyunları ele alır. Olaylar Edirnekapı mezarlığının yanında kurulmuş eski bir Osmanlı mahallesinde geçer. Mahalleli Hacer'in geçimi, mezarlığa gelen kişilerin acılı durumundan istifade edip onlardan aldığı bahşişlerdir. Eski, bahçesinde mumu hep

yanan bir türbe bulunan bir evde oturmaktadır. Sahibi hakkında her gelenin bir efsane uydurduğu bu türbe, onun uydurmasına göre de kendi ataları Evliya Cafer Babanın türbesidir. Hacer de güya onun torunudur. Çok güzel ağlama numarası yapan Hacer, yine böyle bir gösteride mahalle komşuları Hoşdem ile destancının da yardımını alır. Destancının Gülsüm adına yakılmış destanını duyunca aklına komşusu saf bir kadın olan Gülsüm'ü kandırmak gelir ve destancıyı kandırarak bu destanı onun penceresinde okumasını söyler. Destandan utanan ve kocasının yazdığı ima edilen destanın hepsini alan Gülsüm, başına gelenleri Hacer'e anlatır. Hacer de tuzağına düşürdüğü Gülsüm'ün kocasının kendisini terk etmek üzere olduğunu Cafer Babanın söylediğini belirterek büyü yapmak için parasını, kıymetli eşyalarını elinden alır. Kocasını bu olaydan haberdar olunca Hacer'e baskın yapar ve boğuşmada zaten sallanan ev yıkılır. Ertesi gün gazetelerde çıkan haberler, Hoca, Evliya Hacer'in reklâmını da yapar. Artık Hacer, bütün İstanbul'un hocası olmuştur. Destancı, Hoşdem ve kızını da bu işte kullanan Hacer, zenginleşmiş, Cerrahpaşa'ya taşınmıştır. Mahalle bekçisini, sakasını da reklâm için kullanan Hacer, kendi eski mahallesindeki zengin bir beyzade olan Mail Beyin kapatması Şöhret ile Mail Beyin karısına da aynı anda büyü yapmaktadır. İki tarafı da çok iyi tanıyan Hacer, bu iki kadının her şeyini ellerinden alır. Hafifmeşrep kızı hamile kalmıştır. Herkese, onun Cafer Babaya kendini adanmış bir bakire olduğunu söyleyen Hacer, günü gelince kızının doğumunu yaptırır ve sağlıklı çocuğu boğarak öldürür. Çünkü onun doğumu duyulursa bütün büyü bozulacaktır. Kızı Hürmüz bu acıya dayanamayarak annesini şikâyet için karakola gider. Zor durumda kalan Hacer mücevher ve paralarını doldurduğu çekmeceyi güvendiği destancıya teslim eder. Gelenlerin yanında trans haline geçmiş gibi yaparak evinin penceresi ile ağaç arasına önceden gerdiği balık ağının üzerine kendini atar. Herkes onun uçtuğunu sanır. Bahçeye gelen kalabalık onun başındaki yeşil örtünün ağaca takılı kaldığını görerek onun uçtuğuna hüküm verir.

Yazar günümüzde hâlâ büyücülük falcılık yapan insanların gerçek yüzünü Hacer'in şahsında göstererek bunlara inananları eleştirir. Genelde bunların müşterileri eserde görüldüğü gibi cahil kadınlardır. Bu kadınların düştükleri tuzaklarda, kendilerini yetiştirmeyen kocalarının suçu büyüktür. Çevremizde her söylenilene kanmamalıyız. Gülsüm bu nedenle oyuna gelirken, Hacer'in evliya olduğunu söyleyerek reklâmını yapan mahalle bekçisi ile saka da onun halkı kandırmasına yardım eden adamlarıdır. Eserin sonunda saf bir adam olan mahalle Kahvecisi Ali, Hürmüz ve Hoşdem'e sahip çıkarak mahalleye götürmek ister ama destancı "Şimdi onlara gün doğdu bu zanaatı bırakıp bizimle gelmezler" diye onu vazgeçirir. Yazar, bu mesleğin cehalet sürdürdüğü

bundan sonra da devam edeceğine işaret ederken, bize “Her söylenilene inanma!” der. Karısının üstüne metres tutan Malik Bey de bu iki kadın yüzünden bütün parasını Hacer’e kaptırmış, iki kadının da mutsuz olmasına neden olmuştur. Yazar, medyanın da Hacer gibi halkı soyan kişileri şöhrete ulaştırmada etkili olduğunu vurgular.

Köprü

Eserde, İslâmî bir kültür ile yetişen Elif adlı bir müderris kızının en güçsüz anında maziden medet umarak hayatın zorluklarına tahammül gücünü bulması konu edilmiştir.

Olay, 1945 Ankara’sının, eski bir eşraf evinde geçer. Elif bir müderris kızıdır. Severe evlendiği kocası aslında dindar adamdır. Bir oğlu bir kızı olmuştur. İkinci çocuğunun doğumunda Elif hastalanır ve bir iki ay hasta yatar. Bir ateşlenme esnasında küçükken ölen “Galip” adlı kardeşinin adını sayıklamıştır. Kocas bu ismin Elifin sevgilisinin adı olduğundan şüphelenmiştir. Bu sırada kayınbabası felç olmuş ve ölmüştür. Babasının ölümünü, karısının ona hastalık bulaştırmasına bağlayan Murat, bu olaylardan sonra evinden, eşinden soğumuş, kendini içkiye, kumara kadınlara vermiştir. Eve getirdiği uygunsuz kadınlarla karısından intikam almaya başlayan Murat, Elife eziyet etmekte, gözü çocuklarını bile görmemektedir. Bütün olanlara büyük bir sabırla katlanan ve Allah’tan başka kimseden yardım ummayan Elif, komşu evde okunan Mevlit’in de etkisiyle yine böyle bir günde kendinden geçer. Hz. Muhammed’in doğum bölümünde zikredilen Asiye, Meryem Hatunlar ile karşı karşıya gelir. Onlar nasıl kendinden önce gelen kadınların kaderini yaşadılarsa, kendilerinden sonra gelen kadınların da onların kaderini yaşamalarının mukadder olduğunu söylerler. Yani Elif de Asiye Hatunun, Meryem Hatunun kaderini yaşayacaktır. Daha sonra görünen Emine Hatun, kendi çilesini anlatır. Bütün kadınların birer köprü olarak çok çile çektiklerini, ancak onlar çile çekerken çocuklarını büyüttüklerini söylerler (s. 28). Kutsal kadınlar gittikten sonra Dirse Hanın hatunu Boğaç Beyin anası Türkân Hatun ile Osman Beyin karısı Şeyh Edebalı’nın kızı Mal Hatun görünür. Kendilerinin çektiklerinin şimdikilerinin yaşaması için olduğuna işaretlerle başlarından geçenleri anlatırlar. Hepsi de çocuklarının eşlerinin başka eşleri ve haremli olduğunu, kendilerinin bunları yaşadığını söylerler.

Biraz sonra düş havasından çıkan Elif, yanında oğlu Ziya’yı görür. Oğlunun ağzı şarap kokuyordur. O gün okula gitmemiştir. İlk kez içki içmiştir. Annesine yalan söyleyemez. Çünkü onun her şeyi bildiğini bilir. O gün babasını bir kır kahvesinde yarı çıplak bir kadınla gördüğünü, kendisini fark eden babasının onu yakalayıp zorla şarap içirdiğini belirtir. Perişan görünen annesinin biraz evden uzaklaşmasını, çok yıprandığını söyler. Elif, buradan başka evi

olmadığını söyleyerek itiraz eder. Akşama onlara ziyarete gelen babası, Elife eşinden boşanmasını söyler. Ancak Elif buna itiraz eder. Çok geçmeden eve sarhoş gelen Murat ile babası konuşmak istese de kendi problemini kendi çözeceğini söyleyen Elif, Murat'ın bağırıp çağırmasına büyük sabır gösterir. Elifin bu hali Murat'ı çileden çıkarır ve evi terk eder. Ertesi sabah karakoldan gelen bir haber, Murat'ın yağmurlu havada bir kayadan düşerek öldüğünü haber vermiştir.

Müslüman-Türk kadınlarının çileli hayatından örnekler de sunulan eserde bir aile hayatında eşlerin birbirleriyle olan münasebetleri yanında çocukların büyütürken onlara düşen sorumluluklar üzerinde de durulmuştur. Bu görevin geçmişte de daha çok kadınlara düştüğüne işaret edilen eserde çocuklarını büyüyünceye, karşı kıyıya geçinceye kadar bir köprü olması istenen kadına da sabır tavsiye edilmektedir.

İslâmiyet'te ve Türk tarihinde kadınlarımız hep çile çekmişlerdir. Çocuklarını büyütme adına her acıya, her işkenceye katlanan kadınların geçmişte yaşadıkları hatırlayarak çocukları hatırına sabırlı olmaları istenir. Elif'in mutlu süren aile hayatı bir şüphe üzerine kötü gitmeye başlamıştır. Babasının ölümünü karısının hastalığına bağlayan ve yanı lan Murat'ı bu şüphe bitirmiştir. Eşler arasında iletişim kopukluğu, saygının bitmesi, aile kurumunun yok olmasına sebep olur. Karısından şüphelendiği için eve düşmüş kadınları getiren, kendini içkiye, kumara kaptıran Murat, en çok kendisine etmiştir. O halde konuşularak sorunların çözümü en güzelidir.

Baba ve annelere çocuklarının yetişmesinde çok önemli görevler düşmektedir. Büyüklerin davranışlarıyla onlara örnek olması gerekir. Yuvanın temeli kadındır.

Elif, hiçbir durumda evini terk etmez. Bütün olanlara sabır göstermekte ancak çocuklarının babalarından olumsuz etkilenmemeleri için azami gayret göstermektedir. Çocukların büyüklerinden etkilenerek yol çizdiklerini çok iyi bilen Elif, kızı ve oğlu içki şişelerini görmesinler diye onları saklı tutmaktadır. İçki bulamayan Murat, genç bir kız olmuş Gülsüm'ü içki almaya çarşıya göndermeye kalkışınca, Elif kızını bir bahane ile odadan çıkarır ve kendisi içki getireceğini söyler. Ona göre bir genç kız, geç vakit sokağa çıkmamalıdır.

Asiye ve Meryem Hatun'un kendisine anlattıklarında şüphelenen Elif, kendisini aldatmamalarını söyler. Çünkü gençliğinden beri kendisini çevresi hep aldatmıştır. Bu sözleri duyan Asiye ve Meryem Hatunlar Elif'e, "Kendini bilen bir kişi, bir büyük yaşlı bir kimse; henüz daha hayatının başlangıcında bir gence iyi ve güzel şeyler dururken... Dostluk, kardeşlik, mutluluk dururken... Pırıl pırıl yaşamak, bölünmemek, birbirine yardım etmek, sevmek dururken... Bunların dışında bir şeyi nasıl öğretir? Alim olan, terbiyecisi

olan, hoca olan çocuğa da gence de kötü şey öğretemez. Öğretmemeli” der. Bu sözlerle eğitici kişilere büyük görevler yükleyen yazar, geleceğimiz olan çocuk ve gençlerimizi yetiştirirken onlara güzel şeyler öğretmemizi ister (s. 17-18).

Emine Hatun’a, kibir ve boş gururun şeytana yaraştığını söyleten yazar, insanların birbirine yukarıdan bakmasını istemez. Yazar, annelerin çocukların her hareketinden haberdar olmasını ister. Kadınlarımızın evdeki huzursuzluğa dayanamayıp baba evine gitmelerini de hoş karşılamayan yazar, annelerin kızlarını iyi bir ev hanımı olarak yetiştirilmesinin önemine işaret eder.

Çocuklarını karşı kıyıya geçinceye kadar ezilse de köprü olmak niyetinde olduğunu söyleyen Elif, kocasından boşanmasını isteyen babasına boşanmayacağını söyler. Eve sarhoş gelen kocasıyla konuşmak isteyen babasına mani olan Elif, kocasıyla konuşmak vazifesinin kendisinin olduğunu söyler. Kocasını Elif’ten şüphelenmiş ama onunla bu konuyu konuşmamıştır. Babasının ölümünden sorumlu tuttuğu Elif’in hastalığı bulaşıcı değildir. Babası merdivenleri hızlı çıktıği için kalp krizinden ölmüştür. O halde önemli kararlar vermeden sorunların eşler arasında mutlaka tartışılması gerekmektedir. İçki, kumar, kadın hiçbir sorunun çözümü olamaz.

Son Bloklar

İnsan sevgisi ve sorumluluk bilinciyle dolu, dürüst bir inşaat mühendisine, yeni sistemin kendinden başka kimseyi düşünmeyen, insanlardan nefret eden yöneticileri tarafından işten el çektirmek amacıyla oynadıkları oyunlar ele alınmıştır.

“Olay, günümüzde bir Arap memleketinde geçer.” denilse de eser, bizim ülkemizde de güncel bir konuyu ele almıştır. Yazar konunun bir Arap memleketinde geçmesi ve iki genç arasındaki aşkın derecesine işaret etmesi bakımından esere bir Leyla-Mecnun aşkını da ilâve eder. Kıskançlık, nefret gibi kötü duyguların insanlar arasında nasıl uçurumlar açtığı görülen eserde iki eski dost arasında olmaması gereken bir düşmanlık vardır. Osman, büyük mücadeleler sonucu gece okullarında okuyan ve mühendis olan arkadaşının yanında işçidir. Ancak kıskandığı arkadaşından iyilik görmesine rağmen ondan nefret etmeyi sürdürür. Bir oğlu vardır. Onu mühendis olarak yetiştirecektir. Annesi olmayan ve babasından yeterince sevgi görmeyen Mecnun, filozof olmak istemektedir. Babasıyla geldiği inşaat yerinde patronun kızı Leylâ ile tanışır ve onu sever. Patron iyi bir adamdır. Pek çok devlet binasının yapım işini yüklenmiştir. Buraları deprem bölgesi olduğundan inşaat kalitesi çok önemlidir. Ülkede yönetim değişmiştir. Yeni yöneticilerin adamları onun adını kirletilerek inşaat işlerini ele geçirmek isterler. İnşaat devlet görevlisi olarak çalışan Çavuş, bu kişilerin adamıdır. Patronun

davet ederek çağırıldığı arkadaşı Osman da Çavuşla işbirliği yapar. Oğlunun Leyla ile tanışmaması için uğraşır ama başaramaz. Çavuş'a Leyla'yı kaçırap ona sahip olması için yardım da eder ama işleristediği gibi gitmez. Çavuş, inşaatlarda fazla demir ve çimento kullanıp devleti zarara uğrattığı diye işçiler için yapılan son blokların demir ve çimentolarını kısar. Bunu betonlar atıldıktan sonra fark eden patron, bu iki bloğun yıkılması için uğraşır ama devleti zarara sokuyor diye mahkemeye verir. Son bloklarda ülkenin en iyi ustaları olan işçiler oturacaklardır. Yalancı şahitler ile suçlanan patron, yalancı şahitlik yapması için Osman tarafından ikna edilen kapatması Şişko Kadın tarafından savunulur. Ortalığın karıştığı sırada büyük bir deprem olur ve son bloklar yıkılır. Ancak denizi seyretmek için bu blokların üst katma çıkmış bulunan Leyla ve Mecnun, inşaatın altında kalırlar. Osman, Leyla'dan başka oğlu Mecnun'un da ölümüne sebep olmuştur.

Bu eserde insan sevgisi, dostluk ile nefretin, kıskançlığın, kötülüğün çatışması vardır ve kötülük kaybetmiştir. Ancak bu işte sevgi de zarar görmüştür.

Daha çok kazanmak için malzemedен çalan müteahhitlerin durumu yakın geçmişimizde bizde de meydana gelen depremde ortaya çıkmıştır. Pek çok devlet binasının çürüklüğü, ihalelere fesat karıştığı bilinen günümüzde bu olaylara çok sık rastlamaktayız. Bütün bu olayların temelinde insana sevgi ve saygıdan uzak olmak yatmaktadır. Her şey insanı sevmekle başlar. Kötülüklerin temelinde bu duygunun noksanlığı yatmaktadır. Osman, daha önce de çalıştığı bir yerde gümüş sigara tabakasını elinden almak için inşaatta su dağıtan sakayı öldürmüş, kapatması kadının mücevherlerini çalarak onu terk etmiş, arkadaşını kıskandığı için onun düşmanlarıyla işbirliği yapmaktan çekinmemiş, arkadaşının kızı, oğlunun sevgilisi olan Leyla'yı kandırarak Çavuş'un kucağına atmıştır. Oğlunu da kendi emellerini gerçekleştirmek için kullanacaktır ama başaramamıştır. Kötülük sonunda mağlup olmuştur.

Yazar, insan sevgisi üzerine yazdığı bu eserde, gözünü maddi hırs bürüyen kıskanç, fesat kişiler, önce kendi yakınlarına zarar verirler, demektedir. Bu insanlardan her türlü felâket gelebileceği için uzak durmak gerekir. Güçlü sevgiler, taş duvarları bile eritir (s. 69). İyi şeyler yapan insan, öldükten sonra da yaşar. Bir kadının sahip olması gereken utanma duygusu onu yüceltir (s. 70). Merhamet duygusunu kaybeden insan, insanlıktan çıkmıştır. Suç işleyenler her an korkuyla yaşarlar (s. 72). İnsan, ağaçlara ve insanlara yüksekten bakmayı düşündüğü gün hapyı yutar. Ağaçlar, altında oturduğun zaman; insanlar, yüz yüzeyken güzeldir (s. 76-77). Kötülerin dünyasında iyilerin yaşamı şansı yoktur. İnsanı en acıtan şey, dostlarının ihaneti, nankörlüğüdür. Her kötülük, sonunda sahibine zarar verir.

Büyük Otmarlar

Eser, halkın inanma ihtiyacını kendi çıkarları için kullanan kurnaz kişilerin iktidar tutkusu uğruna işledikleri cinayetleri, yaptıkları zulümleri ele alır.

Yazıldığı yıllar oldukça ilgi gören eser, bilinmeyen bir tarihî zamanda ve bilinmeyen bir mekân olan Asurya'da geçer. Ülkenin yöneticileri, halk üzerinde egemenlik kurabilmek için kendilerinde tanrısal özellikler bulunduğunu halka kabul ettirmişlerdir. İnanma ihtiyacında olan cahil halk da bunlara tapınmakta, her türlü felâketin, güzelliğin bu yöneticilerden geldiğine inanmaktadır. Tapınakta yarı tanrı olarak kabul edilen Otmarların ruhlarının, şehri koruyan taştan bir heykelcik olan Ulu-Bekçi'de toplandığına halk da inandırılmıştır. Sık sık bir mabed olarak görülen saraya ziyarete gelen halk, heykelden medet umar. Bir gün halk içinde bir demirci ateş içinde eriyen demirin şekilden şekle girişi karşısında düşünceye dalar ve ateşin taş bir heykelden daha güçlü olduğunu düşünür ve o günkü Otmar'a bunu anlatır. Otmar da bu düşünceden etkilenir ve tapınağı kapatarak halkın bir daha heykel karşısında tapınmasını yasaklar. Oğluyla sık sık demirciye giden Otmar'ın oğlu da bu düşüncededir. Ancak kutsallığın elden alınmasına razı olmayan Ana Otmar, ölümsüz olmak, Otmarların kutsallığının sonsuza kadar sürmesini temin etmek için eşi Otmar'ı bir tören sırasında öldürür. Yerine küçük Otmar geçecektir. O da babası gibi düşünmektedir. Çevresinde o da demirci gibi konuşur. Oğlunu yola getirmek için uğraşan Ana Otmar, başarılı olamamıştır. O günlerde ülkede büyük bir kuraklık vardır. Halk çaresiz olduğundan Ulu-Bekçi'ye dua etmek için tapmağa gelir. Halka kapalı olan tapmağın kapısını açmayı Otmar yasaklasa da Ana Otmar açtırır. Zaten elinde avucunda pek bir şey bulunmayan halk elinde olan son şeyleri de Ulu Bekçi'ye armağan diye getirmiştir. Ana Otmar, çok konuşuyor diye demirciyi ortadan kaldırmak için üstüne kâhin ile dilsizi gönderir. Demirci dilsizi öfkeyle öldürünce Ana Otmar tarafından yargılanmak üzere saraya getirilir. Daha önce susmakla yine Ana Otmar tarafından cezalandırılan, ruhunu şeytana satmış bir lânetli gibi gösterilen amca Otmar da ölmüştür. Onun yazdığı kil levhalarda kendisinin Ana Otmar tarafından nasıl susturulduğu, kocası Otmar'ı nasıl öldürdüğü yazılıdır. Gerçekleri öğrenen küçük Otmar, amcasının kızı İldeko'yu bulur. Ana Otmar, İldeko'yu oğluna alacaktır ama İldeko'nun Otmar'ı yola getirmesini ister. Otmar, İldeko'yu demirciye gönderir. Onunla halkı uyaracaktır. Ancak demircinin tutuklu olduğunu öğrenen Otmar, onu serbest bırakır, birlikte İldeko'yu aramaya giderler. İldeko'nun bütün gece evleri dolaşarak halkı ayaklandırmaya çalıştığı haberi tapınakta duyulmuştur. İldeko'nun başının dertte olduğunu gören Otmar onu arar ama bulamaz. Bu sırada şehirde bulunan bir yabancı karışıklıklar çıkarmaya, ana-oğul arasındaki gerginliği daha da artırmaya çalışmaktadır.

İldeko'yu yakalayarak Ana'ya teslim eder. Bu sırada baş bilgin, çalışmaları sırasında bir gün sonra güneşin tutulacağını, sonra da ülkenin topraklarının sular altında kalacağını Ana'ya haber vermiştir. Bunu kimseye söylemesini istemeyen Ana, bu bilgiyi kendisinin kutsallığına halkı inandırmak için kullanacaktır. Konuşulanları o sırada orada bulunan Sarulu ve İldeko da duymuştur. İldeko bu bilginin Otmar'a ulaşmasını Sarulu'dan ister. Demirci ile İldeko'yu aramaktan dönen Otmar, başbilginden bütün gerçekleri öğrenir. Anasının bu bilgiyi halk için kullanmasına mani olmak için halka baş bilginin bir konuşma yapmasını ister. Demirci de de halkı oraya toplayacaktır. Bunları duyan Ana Otmar, baş bilginin tehdit eder. Halk gelir ama baş bilgin kâhinin tehditli sözleriyle gerçeği söyleyemez. Yabancı da halka Otmar'ın amcası gibi kendini şeytana sattığını, onun yüzünden kıtlığın olduğunu söyler. Nöbetçilere kendini şeytana satmış olan İldeko'yu da öldürmelerini, Ana Otmar'ın bunu istediğini söyleyerek onları da kandırır. Otmar'a rastladığında da Otmar'ın elinde anasını suçlayacak delillerin olabileceğini ima ederek onu da anasına karşı tahrik eder. Herkese farklı konuşarak ortalığı tam bir kargaşaya sokan yabancı, görevini tamamlamıştır. Halk o sırada ayaklanmış, tapınağa doğru gelmektedir. Onları karşılamaya çıkmak isteyen Otmar'ı, İldeko'yu öldürmekle tehdit eden Ana engeller. Otmar halkın dağılmasını ister. Halk Otmar'ı istemektedir. Ana Otmar, halkın karşısına çıkar ve "Otmar'ın kutsal olmasını istediğinizi biliyorum Yarın törenle Otmar kutsal olacaktır." der. Herkesin hediyelerini hazırlamasını, yarın güneşi karartacağını ve Otmar ve halkı için yağmur yağdıracağını söyler. Bu sırada bir kadın çığlığı duyulur. Nöbetçilerden biri İldeko'yu boğmaya çalışırken Sarulu tarafından son anda öldürülerek kurtarılmıştır. Nöbetçinin ölüsüyle karşılaşan ve İldeko'nun hâlâ sağ olduğunu öğrenen Ana şaşırmıştır.

Ertesi gün vaat edilen saatte halk toplanmıştır. Güneş tutulmak üzeredir. Otmar için tapmakta kutsal olma töreni yapılmaktadır. Halk güneş tutulması mucizesiyle meşguldür. Ana bir oku ateşte kızdırır. Kızgın oku oğlunun göğsüne saplar. Otmar'ın ölmediğini, ruhunun göğe çıktığını söyler. Otmar ölmeden İldeko'ya kalan işi sen devam ettireceksin diye ondan söz almıştır. Kâhin, Ana Otmar'a "Kaba kuvvet başıboş kaldı, demirciyi öldürmen gerek" der. Bunun üzerine gongun tokmağını eline alan demirci, tokmağı Ana'nın kafasına vurarak ezer. O sırada güneş tutulması bitmiş, şiddetli bir yağmur başlamıştır. Bir kısım halk "demircimiz bizi yönet" diye bağırılmaya başlar. Demirci gururlanmıştır. Herkes önünde diz çöker. Bu sırada yabancıların ellerinde demir mızraklarla ülkeye girdiği haberi gelir. Yabancı, "Ben ve arkadaşlarım size yardım için geldik." diye yine ortaya çıkmıştır. Demirci, önünde boyun eğen başlara bakarak İldeko'yu yanına çağırır ve "Buradan her şey daha güzel görünüyor, daha küçük... gel" diye ona seslenir.

Eserde, insanların mevki makam tutkusu yerilirken, Ana'ya karşı verilen mücadelede başı çeken demirci bile fırsat verilir verilmez kendisini diğerlerinden daha büyük görmeye başlamıştır. Ülkedeki gelecek çok iyi görünmemektedir. İkiyüzlü sahtekâr kişiler, her devirde tutunacak bir dal bulmaktadır. Kâhin ve başbilgin demirciye düşman iken Ana ve Otmar ölünce, geleceği demircide gördükleri için ona yağ çekmeye başlamışlardır. Bilimin gelişmesi, doğrunun söylenebilmesi için özgür bir ortamın olması gerekir.

Sepetçioğlu, bu düzenin böyle gelmiş böyle gideceğini ima eder; gelecekte çok umutlu değildir. Halk aynıdır, demirci şaşalı sözlerden etkilenmiş, halkı küçük görmeye başlamıştır bile. O da halka hâkim olmak ister. O halde yazara göre ülkeye hâkim olacak gücün kaba kuvvet olmayıp, iyi eğitilmiş ve kendine, ulusuna inanan, gönlü insan sevgisiyle dolu insanlardan meydana gelmelidir. Batıl inançlar karşısında aklın, sağduyu ve bilginin zaferini veren eserin sonunda ortaya çıkan ışık, ülkenin sonunun geldiğine işarete benzer. Çünkü bu ülkeyi yönetecek demirci, kaba kuvvete sahip olmasına rağmen cahildir. Ülkenin üstünde doğan yıldız ona baht getirirse bile ülkeye hayırlı olmayacaktır.

Yazar, eserde; zulme, batıl inançlara, istismara karşı halkın direnmesini ister. Menfaati uğruna gerçekleri gizleyen ya da yanlış anlatan bilim adamlarını, aşırı şöhret tutkunlarını da eleştirir. Eserde asıl mücadele ana-oğul, batıl-hak, halkı sevme ile onu kul etme arasındadır. Düşünmenin güzelliğinin verildiği eserde, karıştırıcı ve kurulu düzene karşı halkı ayaklandıracı özelliği ile Yabancı, her devirde görülen canlı bir tiptir. Yabancı, eserin sonunda değişik kılıklarda yanında başkalarıyla yeniden ülkeye gelmiş ve göreve başlamıştır. Yazar, kendimizden olmayanlara karşı temkinli olmamızı ister. Onların amacı halk arasına nifak sokarak ve herkesi birbirine düşürerek ülkede büyük bir kaos yaratmak, kurulu düzenleri bozmaktır. Bozguncular, düzeni sevmezler (s. 19).

Yabancı'nın korktuğu tek şey, düşünenlerdir (s. 71). Düşünmeyenleri kandırmak çok kolaydır. Biraz pohpohlamak, sensin demek onları harekete geçirmeye yeter. Yabancı birinden ülkeye yardım gelmeyeceğine işaret eden Genç Otmar, Yabancı'nın kendine yardım etmek istediğini söylemesi üzerine;

“Asurya'ya ancak bir Asuryalı yardım edebilir Yabancı. Asurya'nın dününü hisseden, Asurya'nın bugününü yaşayan, Asurya'nın yarınının ne demek olduğunu bilen biri. Bunun için de Asurya'nın toprağını teninde, havasını ciğerlerinde duymak lâzım, alın terini Asurya'ya vermek lâzım. Asurya denilen gerçeğin içinde pişmek, yanmak, Asurya denilen gerçeğin içinde eriyip yok olmak lâzım Yabancı. Yoksa yaptığın her hareket, söylediğin her söz yalan olur, çocukları bile kandıramazsın” (s. 74) der.

Yabancı birinden ülkeye yardım gelmeyeceğini söyleyen Otmar, “Kendimi satılığa çıkarmadım daha” diyerek ülke insanları arasında mutlaka satılık birilerinin bulunacağına işaret eder.

Yazar, "bilmek için dinlemek gerek" (s. 8). Cahil insanı, düşünmeden korkan insanı yönetmek kolaydır. Zorbaların en büyük korkusu düşünen insanlardır. Böyle yerlerde doğruyu söylemek suçtur (s. 15). Cehaletin olduğu yerde batıl inançlar hâkimdir (s. 16). İnsanlar daima kendilerini yönetecek bir baş ararlar. Çünkü kendi kendini yönetmekten aciz insanlar, birilerinin kendileri için düşüneceğini düşünerek işin kolayına kaçarlar (s. 17). Tahriklere kapılmak insanın başına belâ olur. Kendilerine sömürü düzeni kuranlar bunun yıkılmasına asla izin vermezler. Birlik ve beraberlik olmayan ülkede kötülerle mücadele imkânsızdır. İldeko ve babasına yapılanlar sonunda öğrenilmiştir. Çünkü hiçbir sır sonsuza kadar yaşamaz. İktidar tutkusu öyle acımasızdır ki bir kadına kendi kocasını, oğlunu bile öldürmüştür (s. 30). Yöneticiler, yönettiklerini kul gibi değil, halk gibi görmelidirler. İyiler de en az kötüler kadar güçlü olmazsa başarıya ulaşamazlar. Halk cahil olduğu için Ana karşısında başarısız olmuştur. Bilgi güzeldir. Ancak kötü birinin elinde korkunç bir silâha dönüşebilir. Batılın karşısında en güçlü silâh bilgidir (s. 61). İnsanı yaşatan umuttur. "İnsan işine yarayan aletleri korur" diyen Ana, bilgini tehdit ederek gerçeği söylemesine izin vermemiştir. Korku ile gerçek bir arada olamaz. Baba Otmar'ın da ölürken oğluna vasiyeti şöyledir:

"Asurya'da demirciler çoğalsın, çiftçiler çoğalsın, bahçıvanlar çoğalsın, herkes kendi malının sahibi olsun, halk büyük kentlerde toplansın, başka ülkelere saldırılmasın. Halk böyle bir tapınakta değil, büyük bir kentin büyük bir alanında toplansın, kendi başlarına karar versin, verdikleri kararları kendileri uygulasin." (s. 92).

Her şeyi tapınaktan ve bir taş heykelden uman halkın tapınakla ilgisini kesmek için Büyük Kapıyı kapattırان Genç Otmar, Büyük Kapı kapalıyken de halkın yaşayabileceğini anlamalarını istemiştir ama Ana Otmar, buna müsaade etmez. Çünkü halkın arasına saldığı adamları, Otmar'ın adamı Demirci'den daha başarılıdır (s. 93).

Kimsenin yaptığı kötülük yanına kalmaz. Ana da sonunda kendine çok güvendiği, gurura kapıldığı an, Demirci'nin topuzuyla yok edilmiştir.

Her Bizans'a Bir Fatih

İstanbul'un fethini ele alan eserde yazar, bir ülkeyi alçaltan ve yükselten davranışları vererek iki ülke arasında kıyaslama yapar. İyi bir yöneticide olması gereken vasıfları sıralar.

Doğrunun söylenmediği, bilimin işe yaramadığı ülkede ahlak iyice çökmüş, mezhep kavgaları ülkeyi anarşiyeye sürüklemiş, ülkenin birlik beraberliği bozulmuş, hurafeler artmış, zenginler memleket için harcamadıkları paralarını saklarken, sefahat almış yürümüş, hazine boşalmış, iyi görevler almak için eşlerini kızlarını devrin yöneticilerine peşkeş çeken Bizans asilleri imparatorlarını yalnızlığa terk etmişlerdir. Buna karşılık hislerini saklamasını bilen Fatih, Kostantiniye'yi alıncaya kadar gece uyumamış, eşini bile görmez

olmuştur. Askerlerinin her biri peygamberimizin işaret ettiği asker olduklarının bilincindedir. Rumeli Hisarı'nın inşaatında erinden vezirine kadar bütün ülkeden gelen herkes adetâ kendi inşaatında çalışır gibi çalışmıştır. Bizans sevgisi bir tutkuya dönüşen Fatih, akıllı plânlar hazırlamış, şimdiye kadar yapılan Bizans kuşatmalarının başarısız olma nedenlerini teker teker çıkarıp, hocaları ile istişare etmiştir. Fatih, adildir, kadısı adildir, halkı haram yemez, hak gözetir. Böyle bir ülkenin, sultanın başarısız olması beklenemez. Kararlı sultanı, birlik halinde halkı, manevi değerleri yüksek erleri ile Türkler, Bizans'ı hak etmişlerdir.

Yazar bu eserde Fatih'in başarı nedenlerini İslâmi-Türk kültürüne sahip halk ve padişahına bağlar. Bir şeyi çok isteyen onun gereğini yerine getirmelidir. Her başarıda çok çalışma, bilgi, dayanışma, uyanık olma gibi güzel hasletler yatmaktadır. Fatih, kendinden önce bu işi deneyenlerin başarısızlık nedenlerini araştırmış, Bizans'ın elindeki silâhın mahiyetini öğrenmiş ve neyle karşılaşacağını bilerek düşmana saldırmış, hiçbir şeyi tesadüfe bırakmamıştır. Birlik beraberliğini yitiren, hurafelerin gerçekler gibi algılandığı, ahlâkın sukuta uğradığı, herkesin kendini düşündüğü bir ülkenin yaşaması mümkün değildir.

Sonuç

Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun on iki tiyatro eserinden altısı basılmıştır. *Her Bizans'a Bir Fatih*'te, Bizans'ın yenilgi nedenleri ile Türklerin durumu kıyaslanır. Eserde, bir insan bir şeyi çok isterse onun gereklerini yerine getirmelidir, denilmektedir. *Çardaklı Bakıcı*'da, eski bir Osmanlı mahallesinde yaşayan cahil kadınlarımızın bir üfürükçü kadın tarafından nasıl aldatıldığı ve cehaletin kötülükleri üzerinde durulmuştur. *Köprü*'de gelecek için kadınlarımızın bir köprü görevi yaptığı verilirken, Yunus Emre'de insan ve bizim için kâinatı yaratan Tanrı'ya sevgi üzerinde durulmuştur. *Son Bloklar*'da insana duyulan nefretin nelere mal olduğu verilirken, *Büyük Otmarlar*'da cahil insanları kandırmanın kolaylığı ile insanların en büyük özellikleri olan düşünme yetisinin değeri üzerinde durulmuştur.

Kaynaklar

- Sepetçioğlu, Mustafa Necati (1969), *Köprü*, İstanbul: MEB Yayınları.
Sepetçioğlu, Mustafa Necati (1969), *Çardaklı Bakıcı*, İstanbul: MEB Yayınları.
Sepetçioğlu, Mustafa Necati (1969), *Son Bloklar*, İstanbul: Türkiye Kültür Enstitüsü Yayınları.
Sepetçioğlu, Mustafa Necati (1970), *Büyük Otmarlar*, İstanbul: Yağmur Yayınları.
Sepetçioğlu, Mustafa Necati (1972), M. N., *Her Bizans'a Bir Fatih*, İstanbul: Ötügen Yayınları.
Sepetçioğlu, Mustafa Necati (2000), *Yunus Emre*, İstanbul: Veli Yayınları.
Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi (2003), C. II., İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1810.
Öztürk, Nurettin (2006), "Edebi ve Sosyal Boyutuyla Modern Türk edebiyatında Tip-ler", *Türk Edebiyatı Tarihi*, C.III, İstanbul: TC Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, s. 435-461.